

COLECȚIE COORDONATĂ DE
MAGDALENA MĂRCULESCU

Tăcerea femeilor

P A T
B A R K E R

*Tăcerea
femeilor*

TRADUCERE DIN ENGLEZĂ DE
LAURA KARSCH

literary FICTION

PANDORA
MI

*Pentru copiii mei, John și Anna, și, ca
întotdeauna, în amintirea lui David*

„Știți cum a început literatura europeană?” întreba el la prima oră de curs, după ce făcea prezența. „Cu un scandal. Toată literatura Europei pornește de la o dispută.” Apoi pune mâna pe exemplarul din *Iliada* și citea clasei versurile de început. „Cântă, zeiță, mânia ce-aprinse pe-Ahil Peleianul... de când Agamemnon/ Craiul născut din Atreu, și dumnezeiescul Ahile/S-au dezbinat de cearta ce fuse-ntr-înșii iscată.» Și de ce se ceartă aceste două spirite mărețe și violente? Pentru ceva la fel de simplu ca o bătaie oarecare într-un bar. Se ceartă pentru o femeie. Sau mai degrabă o fetișcană. O fată furată de la părinți. O fată răpită într-un război.“

Philip Roth, *Pata umană*¹

¹ Philip Roth, *Pata umană*, Ed. Polirom, 2003, trad. de Cornelia Bucur, pag. 11. (N.r.)

PRIMA PARTE

CAPITOLUL 1

Mărețul Ahile. Genialul Ahile, strălucitul Ahile, divinul Ahile... Epitete peste epitete. Noi nu l-am numit niciodată așa, noi îl numeam „măcelarul“.

Ahile cel iute de picior. Asta e interesant. Mai mult decât orice, mai mult decât genialitatea lui, mai mult decât măreția lui, viteza era cea care-l definea. Se spune că, odată, îl fugărea pe zeul Apolo pe câmpia Troiei. Încolțit în sfârșit, Apolo se pare că a spus:

— Nu mă poți ucide, sunt nemuritor.

— A, da, a replicat Ahile. Dar știm amândoi că, dacă nu erai nemuritor, acum erai mort.

În fața lui, nimeni nu putea să aibă ultimul cuvânt, nici măcar un zeu.

Înainte de a-l vedea, l-am auzit: strigătul lui de luptă răsună în jurul zidurilor orașului Lyrnessus.

Nouă, femeilor — și copiilor, bineînțeles — ni s-a spus să ne ducem în cetate, să luăm cu noi haine de schimb și atâtea provizii câte puteam căra. Eu, ca toate femeile măritate, respectabile, ieșeam rareori din casă — deși casa mea, trebuie să recunosc, era un palat — așa că să merg pe stradă ziua în amiaza mare era pentru mine o sărbătoare. Aproape. Cu toate râsetele, uralele și glumele rostite în gura mare, cred că toate ne temeam. Cu siguranță, eu mă temeam. Știam toate că bărbații erau obligați să se retragă — bătălia care se dăduse odinioară pe plajă și în jurul portului se dădea acum chiar sub porțile orașului. Auzeam țipete, urlete, săbii lovind în scuturi — și știam ce avea să ne

aștepte după căderea orașului. Și totuși, pericolul parcă nu era real — în orice caz, nu pentru mine, și mă îndoiesc că celelalte erau mai capabile să-l vadă. Cum era posibil ca zidurile acestea înalte, care ne protejau de o viață, să cadă?

Pe toate străzile înguste ale orașului, grupuri de femei ducând în brațe bebeluși sau ținând de mână copii se îndreptau către piața centrală. Lumina crudă a soarelui, un vânt tăios și umbra neagră a cetății se întindeau să ne cuprindă. Orbită pe moment, trecând de la lumina strălucitoare la întuneric, m-am împiedicat. Femeile de rând și slavele au fost mânate în beci, în vreme ce membrii familiilor regale și aristocrate ocupau etajul superior. Am urcat scara în spirală, abia ținându-ne în picioare pe treptele înguste, cotind o dată și încă o dată, și încă o dată, până când am ajuns într-o încăpere spațioasă, pustie. Săgeți de lumină, pătrunzând prin fantele din pereți, jucau pe podea, lăsând colțurile încăperii în umbră. Încet, am privit în jur, ne-am ales locuri unde să ședem, ne-am împrăștiat catrafusele și am început să construim ceva care să semene cu un cămin.

La început era răcoare, dar apoi, pe măsură ce soarele se înălța tot mai sus, s-a făcut cald și înăbușitor. Sufocant. În câteva ceasuri, duhoarea de corpuri transpirate, lapte, excremente de copil și sânge menstrual a devenit aproape insuportabilă. Sugarii și prichindeii au început să se agite din cauza arșiței. Mamele îi întindeau pe cei mici pe cearșafuri și le făceau vânt, în vreme ce frații și surorile lor mai mari se fâțâiau de colo colo, agitați, neînțelegând pe de-a-ntregul ce se petrecea. Doi băieți — de zece sau unsprezece ani, prea mici pentru a lupta — stăteau în capul scării și se prefăceau că-i alungă pe invadatori. Femeile se tot uitau una la alta, cu gurile uscate, zgârcite la vorbă, în vreme ce afară țipetele și urletele se înteteau și au început să se audă bubuituri în porți. Tot mereu răsuna strigătul acela de luptă, neomenesc, ca urletul unui lup. Pentru prima dată, femeile care aveau fii le invidiau pe cele care aveau fiice, pe motiv că fetelor

li se va îngădui să trăiască. Băieții aflați la vârsta la care erau cât de cât în stare să lupte erau de obicei căsăpiți. Până și femeile însărcinate erau uneori ucise, străpunse cu lancea, în eventualitatea în care pruncul lor ar fi fost un băiat. Am remarcat-o pe Ismena, însărcinată în luna a patra cu copilul soțului meu, apăsându-și mâinile pe burtă și încercând să se convingă pe sine că sarcina încă nu era vizibilă.

În ultimele zile o surprinsesem de multe ori privindu-mă — Ismena, care odinioară se ferise cu orice chip de privirea mea —, iar expresia ei îmi spusese mai limpede decât orice cuvinte: *Acum e rândul tău. Ia să vedem cum o să-ți placă*. Era dureroasă, privirea aceasta a ei, impertinentă, neclintită. Eu provin dintr-o familie în care sclavii sunt tratați cu bunătate și, când tatăl meu m-a dat drept soție lui Mines, regelui, am continuat această tradiție în propriu-mi cămin. Am tratat-o cu bunătate pe Ismena — sau, cel puțin, așa am crezut, dar poate că între stăpân și sclav nu există bunătate, doar grade diferite de brutalitate? Mi-am îndreptat privirea către Ismena, aflată în celălalt capăt al încăperii, și mi-am spus: *Da, ai dreptate. Acum e rândul meu*.

Nimeni nu vorbea despre înfrângere, deși toate ne așteptam la ea. Ba nu, cu excepția unei bătrâne, o mătușă a soțului meu, care insista că retragerea aceasta până la porțile orașului era doar o stratagemă. Mines îi păcălea, spunea bătrâna, îi atrăgea în capcană, fără ca ei să-și dea seama. Noi vom ieși învingători, pe tâlharii de greci îi vom goni în mare — și cred că unele dintre femeile mai tinere o credeau. Dar apoi s-a auzit din nou strigătul acela de luptă, și încă o dată, de fiecare dată mai aproape, și știam toate cine era, deși niciuna dintre noi nu-i rostea numele.

Atmosfera era încărcată de previziunea a ceea ce avea să ni se întâmple. Mamele își cuprindeau cu brațul ficele care crescuseră repede, dar încă nu ajunseseră la vârsta măritişului. Fete de nouă și zece ani nu aveau să fie cruțate. Ritsa s-a aplecat spre mine:

— Măcar noi nu mai suntem virgine.

Și a rânjit când a spus asta, dezvelindu-și gura știrbă de la sarcinile avute de-a lungul atâtor ani — și niciun copil în viață. Am dat din cap și mi-am smuls un zâmbet, dar nu am spus nimic.

Eram îngrijorată din pricina soacrei mele, care preferase să rămână în palat, decât să fie adusă cu lectica în cetate — îngrijorată și, în același timp, supărată pe mine însămi că-mi făceam griji, fiindcă, dacă situațiile noastre ar fi fost inversate, ei sigur nu i-ar fi păsat de mine. Suferea de un an de zile de o boală care-i umflase burta și o descărnase. M-am hotărât în cele din urmă să mă duc la ea, măcar să văd dacă avea suficientă apă și mâncare. Ritsa ar fi vrut să mă însoțească — se ridicase deja în picioare —, dar am scuturat din cap.

— Nu lipsesc decât o clipă, i-am spus.

Afară, am inspirat adânc. Chiar și în clipa aceea, când lumea era pe punctul de a se nărui în jurul meu, m-am simțit ușurată să iau o gură de aer. Prăfos și fierbinte — îmi ardea gâttelejul —, dar mirosind totuși proaspăt, după atmosfera fetidă din încăperea de sus. Cel mai scurt drum până la palat era cel care traversa piața centrală, însă am văzut săgeți risipite în țărână și, chiar în timp ce priveam, una a zburat pe deasupra zidurilor și s-a înfipt tremurând într-o grămadă de gunoaie. *Nu, mai bine să nu risc.* Am străbătut în fugă o străduță atât de îngustă, încât casele care se înălțau deasupra mea abia dacă lăsau să se strecoare un fir de lumină. Ajunsă la zidurile palatului, am intrat pe o poartă laterală, pe care servitorii, probabil, o lăsaseră neferecată când fugiseră. Cai nechezau în grajdurile din dreapta mea. Am traversat curtea și am parcurs în fugă un culoar care conducea către sala principală.

Încăperea aceea enormă, impunătoare, cu tronul lui Mines în capătul opus, mi-a făcut o impresie ciudată. Prima dată pășisem în această încăpere în ziua cununiei mele, adusă cu lectica de la casa tatălui meu, după lăsarea întunericului, înconjurată de

bărbați cu făclii arzând. Mines, cu mama lui, regina Maire, alături, venise să mă întâmpine. Tatăl lui murise cu un an în urmă, frați nu avea și era vital pentru el să capete un moștenitor. De aceea era căsătorit la o vârstă mult mai fragedă decât cea la care se așteaptă băieții să fie căsătoriți, deși, fără îndoială, le luase deja la rând pe femeile din palat și se mai delectase, ca supliment, și cu câțiva băieți de la grajduri. Ce dezamăgit trebuie să fi fost de mine, când am coborât în sfârșit din lectică și am stat acolo tremurând, în vreme ce slujnicele îmi scoteau mantaua și vălurile: o fetiță slăbănoagă, toată numai păr și ochi, nicio rotunjime cât vedeai cu ochii. Sărmanul Mines! Idealul lui de frumusețe feminină era o femeie care să fie atât de grasă, încât, dacă-i trăgeai dimineața o palmă peste fund, când te întorceai seara acasă încă mai fremăta carnea pe ea. Dar s-a străduit din greu, noapte de noapte, luni de zile, trudind între coapsele mele, care numai voluptuoase nu erau, cu tot atâta bunăvoință ca a unui cal de tracțiune în atelaj, dar, văzând că nu rezultă nicio sarcină, s-a plictisit și s-a întors la prima lui iubire: o femeie care lucra la bucătărie și care, cu amestecul subtil de afecțiune și agresiune al unei sclave, îl atrăsese în patul ei încă de când Mines avea doisprezece ani.

Chiar din ziua aceea, în care m-am uitat întâia oară la regina Maire, am știut că mă aștepta o bătălie. Numai că nu a fost doar o bătălie, ci un întreg afurisit de război. Când am împlinit optsprezece ani, eram veterana multor campanii lungi și amare. Mines părea să nu observe câtuși de puțin tensiunea, dar, după experiența mea, bărbații sunt în mod curios orbi față de agresivitatea femeilor. *Ei* sunt războinicii, cu coifurile și armurile lor, cu săbiile și lăncile lor, iar bătăliile noastre par să nu le vadă — sau preferă să nu le observe. Poate că liniștea lor sufletească s-ar tulbura dacă și-ar da seama că noi nu suntem ființele blânde pe care le consideră ei?

Dacă aș fi avut un copil — un băiat —, totul ar fi fost altfel, dar după un an încă mai purtam centura sfidător de bine

strânsă, până când Maire, adusă la disperare de dorința de a avea un nepot, a arătat în cele din urmă cu degetul către talia mea subțire și și-a bătut joc de mine pe față. Nu știu ce s-ar fi întâmplat dacă nu s-ar fi îmbolnăvit. Ar fi ales probabil o concubină din vreuna dintre familiile conducătoare, o fată care, deși n-ar fi fost măritată după lege, ar fi devenit regină în toate privințele, numai cu numele nu. În schimb, a început să crească burta lui Maire. Încă era destul de tânără pentru a face vâlvă. *Al cui e?* se-ntreba toată lumea. Maire părăsea palatul doar pentru a se duce să se roage la mormântul soțului ei! Dar apoi a început să se gălbejească, să slăbească, și nu a mai ieșit aproape deloc din odăile ei. Fără ea la cârmă, negocierile pentru o concubină de șaisprezece ani s-au poticnit și, în cele din urmă, s-au oprit. Asta era șansa mea, prima care mi se oferea, și am profitat de ea. Curând, toți oficialii de la palat care-i fuseseră loiali ei îmi dădeau mie socoteală. Iar palatul nu era administrat mai prost decât sub domnia ei. Dimpotrivă, chiar mai eficient.

Stăteam așadar în mijlocul sălii și-mi aminteam toate acestea, iar palatul, în care era de obicei atâta zarvă — voci, zăngănit de ceaune, pași în fugă —, se-ntindea acum în jurul meu tăcut ca un mormânt. Încă mai auzeam vuietul luptei din afara zidurilor orașului, dar, ca bâzâitul intermitent al unei albine într-o seară de vară, zgomotul părea mai degrabă să accentueze tăcerea.

Mi-ar fi plăcut să mai rămân în sală sau, și mai bine, să ies în curtea interioară și să mă așez sub copacul meu preferat, dar știam că Ritsa avea să-și facă griji din pricina mea, așa că am urcat încet scara și am străbătut coridorul principal, până la odaia soacrei mele. Ușa a scârțâit când am deschis-o. Încăperea era în penumbră, Maire ținea obloanele închise, fie pentru că o deranja lumina, fie pentru că dorea să-și ferească de ochii lumii înfățișarea schimbată, nu știu. Fusese o femeie foarte frumoasă — și cu câteva săptămâni în urmă observasem că oglinda prețioasă de bronz, care făcuse parte din zestrea ei, dispăruse.

O mișcare în pat. O față palidă întoarsă spre mine, în obscuritate.

— Cine e?

— Briseis.

Fața s-a răsucit imediat. Nu era numele pe care sperase să-l audă. Ajunsesese s-o îndrăgească pe Ismena, despre care se spunea că ar purta în pânțece copilul lui Mines — și probabil îl purta, deși, cu viața pe care o duc slavele, nu poți ști întotdeauna cu certitudine cine este tatăl unui copil. Dar în aceste săptămâni și luni de disperare, copilul acesta devenise speranța lui Maire. Da, Ismena era o sclavă, dar slavele puteau fi eliberate, iar dacă pruncul avea să fie băiat...

Am făcut câțiva pași în odaie.

— Ai tot ce-ți trebuie?

— Da.

Fără să stea să se gândească, doar ca să scape de mine.

— Ai destulă apă?

A aruncat o privire către masa de lângă pat. Am înconjurat patul și am luat de pe masă urciorul, care era aproape plin. I-am turnat apă într-o cupă mare și m-am dus să reumplu urciorul dintr-un cazan aflat în colțul opus ușii. Apă caldă, stătută, cu o peliculă de praf deasupra. Am cufundat urciorul în apă și i l-am adus la pat. Patru fâșii clare de lumină traversau covorul roșu-purpuriu de sub picioarele mele, suficient de strălucitoare cât să mă deranjeze la ochi, deși patul era cufundat în semiîntuneric.

Se căznea să se ridice în capul oaselor. I-am ținut cupa la gură și a băut lacom, cu un zvâcnet în gâttejul sleit, la fiecare înghițitură. După un timp, a înălțat capul și m-am gândit că-și ostoise setea, dar a scâncit în semn de protest când am dat să-i iau cupa de la gură. Când a terminat în sfârșit de băut, s-a șters cu delicatețe la gură cu un colț al vălului. Îi simțeam ciuda că o văzusem însetată, neputincioasă.

I-am îndreptat pernele de la cap. Când s-a aplecat în față, coloana ei vertebrală s-a conturat într-un mod șocant sub pielea palidă. Era ca șira spinării pe care o scoți dintr-un pește fiert. Am sprijinit-o cu delicatețe de perne și atunci a oftat mulțumită. I-am netezit cearșafurile, și fiecare cută de pânză emana un miros de bătrânețe, de boală... Și de urină. Eram furioasă. O urăsem atâta vreme cu atâta înverșunare pe femeia aceasta — și nu fără motiv. Când venisem în casa ei, eram o fetiță de paisprezece ani, o fetiță fără o mamă care s-o îndrume. S-ar fi putut purta frumos cu mine și nu a făcut-o; m-ar fi putut ajuta să-mi găsesc locul și nu a făcut-o. Nu aveam niciun motiv s-o iubesc, dar ce mă înfură în clipa aceea era faptul că, împuținându-se, transformându-se în nimic mai mult decât o grămadă de carne încrețită și oase proeminente, îmi lăsase atât de puțin să urăsc. Da, învinsesem, dar era o victorie găunoasă — și asta nu numai pentru că Ahile bătea la porțile orașului.

— Ai putea să faci ceva pentru mine.

Vocea ei era ascuțită, clară și rece.

— Vezi lada aceea?

Mai mult o ghiceam decât o vedeam. Un dreptunghi din lemn de stejar masiv, cioplit, care zăcea în propria-i umbră în capătul opus al încăperii.

— Adu-mi ceva de acolo.

Când am ridicat capacul greu, s-a răspândit un miros stătut de pene și ierburi uscate.

— Ce anume?

— E un cuțit acolo. Nu, nu deasupra, dedesubt... Îl vezi?

M-am întors s-o privesc. Se uita țintă la mine, fără să clipească, fără să-și plece privirea.

Cuțitul era vârât între al treilea și al patrulea strat de cearșafuri. L-am scos din teacă, iar lama lui tăioasă a sclipit cu ostilitate în direcția mea. Nu era genul de cuțit mic, decorativ, la care mă așteptasem, genul de cuțit cu care-și taie friptura

o femeie înstărită. Avea lungimea unui pumnal bărbătesc de ceremonie și-i aparținuse cu siguranță soțului ei. I l-am dus și i l-am așezat în mâini. L-a privit, mângâindu-i pietrele prețioase încrustate în plăsele. M-am întrebat o clipă dacă avea să-mi ceară s-o omor și cum m-aș simți dacă mi-ar cere asta, dar nu, s-a mulțumit să ofteze și a pus cuțitul deoparte.

Ridicându-se puțin în pat, a întrebat:

— Ai aflat ceva? Știi ce se-ntâmplă?

— Nu. Știu doar că sunt în preajma porților.

Atunci mi-a fost milă de ea, o femeie bătrână — pentru că boala o îmbătrânise — îngrozită că ar putea primi vestea morții fiului ei.

— Dacă aflu ceva, am să-ți dau bineînțeles de știre...

A dat din cap, făcându-mi semn să plec. Când am ajuns la ușă, m-am oprit cu mâna pe zăvor și am privit în urma mea, dar ea se răsucise deja într-o parte.

CAPITOLUL 2

Când m-am întors, Ritsa îmbăia un copil bolnav. A trebuit să trec peste câteva corpuri adormite pentru a ajunge la ea.

S-a întors când umbra mea a căzut pe ea.

— Cum e?

— Nu e bine. Nu va rezista.

— Mai bine așa.

Am surprins-o privindu-mă ciudat. Vrajba dintre soacra mea și mine era bine-cunoscută. Pe un ton ușor defensiv, am spus:

— Ar fi putut să vină cu noi. Am fi transportat-o noi. N-a vrut.

Copilul a scâncit, iar Ritsa i-a ferit părul de pe fruntea umedă. Mama lui ședea la câteva picioare de noi, dar se lupta cu un bebeluș agitat, care voia să sugă, dar îi respingea sânul. Părea epuizată. M-am întrebat dacă viitorul e mai greu de înfruntat când ești responsabil pentru alte vieți. Eu trebuia să-mi port doar propria povară și, privind-o pe mama aceea istovită, m-am simțit liberă — și singură. Și apoi m-am gândit că există mai multe căi de a fi conectat cu alți oameni. Da, eu nu aveam copii — dar mă simțeam responsabilă pentru toate femeile și toți copiii din încăperea aceea, ca să nu mai vorbesc despre sclavii înghesuiți în beci.

Când căldura a devenit mai înăbușitoare, mai toate femeile s-au întins pe jos și au încercat să ațipească. Câteva au reușit — o vreme s-a auzit un cor întetăit de sforăieli și șuierături —, dar cele mai multe dintre ele zăceau pur și simplu pe jos, privind apatic acoperișul. Am închis ochii și i-am ținut închiși, în vreme ce pulsul îmi zvâcnea la tâmpole și sub obraz. Apoi s-a auzit iarăși